

**SØSPORTENS
SIKKERHEDSRÅD**

**Værd at vide om
valg af jolle til
fritidssejlsads og -fiskeri**

PERSONLIG SIKKERHED TIL SØS

WWW.SOESPORT.DK

”Hvis man går en tur langs de danske strande og kigger på, hvad der ligger af både, så burde 70-80% af dem samles sammen og brændes af i et stort bål. De er simpelthen ikke beregnet til at sejle i.”

*Citat Wagn Jensen,
Tidl. formand for Dansk Amatørfiskerforening*

Afprøvning af stabiliteten i en jolle.

Der er mange joller i Danmark

En stor del af alle de danskere, der hvert år nyder en del af fritiden på vandet, sejler i en af de ca. 350.000 joller, der findes i Danmark. En ”jolle” er i denne sammenhæng defineret som en primært åben båd under 6 meters længde. Oftest har jollen påhængsmotor – som i øvrigt kan være så kraftig, at man kan komme ind under bestemmelserne om speedbåds-kørekortet. **Sejl- og klassejoller falder ikke ind under bestemmelserne, der omtales i denne pjece.**

Mange joller er ikke sikre nok

En stor del af de gamle joller lever ikke op til nutidens standard for stabilitet og flydeevne – dvs. evnen til at holde sig flydende, hvis de skulle blive fyldt med vand. Statistikken taler sit tydelige sprog. Op mod halvdelen af de fritidssejlere, der hvert år mister livet, er mænd, der falder over bord fra en jolle. **Det antages, at jollernes ringe stabilitet er den væsentligste årsag til ulykkerne** og – modsat hvad de fleste tror – skyldes ulykkerne nu ikke længere, at mændene falder over bord, fordi de står op i jollen for at lade vandet ud over siden.

Officielle krav til jollers stabilitet og flydeevne

Helt op til slutningen af 70'erne var der ingen egentlige krav til jollers stabilitet og flydeevne. Mange har sikkert været udmærkede efter datidens forhold, men da langt de fleste eksisterer endnu i dag, kan vi også med sikkerhed sige, at en stor del af jollerne fra dengang er for ringe – og slet ikke kan måle sig med nutidens standard.

Nordisk Bådstandard

Fra 1983 fik forbrugerne konkret hjælp ved køb af nye joller, da Nordisk Bådstandard blev introduceret som en frivillig norm, der dog blev gjort obligatorisk for joller til udlejningsformål. Standarden blev udarbejdet i fællesskab mellem Danmark, Sverige, Norge, Finland og Island.

Alle joller, der blev bygget til denne standard, blev forsynet med et blåt metalskilt, som typisk er placeret på et synligt sted indvendig i båden. Købere af brugte joller bør være opmærksomme på, om denne mærkning findes i den båd, man ønsker at købe.

Det blå skilt angiver en grundlæggende kvalitet og giver vigtig information om bl.a. maksimalt antal personer og maksimal motorstørrelse.

Fritidsfartøjsdirektivet

Næste skridt fremad kom i 1994, da EU's fritidsfartøjsdirektiv for første gang så dagens lys. Kravene i dette direktiv er generelt skrapper end kravene i Nordisk Bådstandard. Under Fritidsfartøjsdirektivet ligger alle de mange ISO standarder, der vedrører de enkelte dele af et fritidsfartøj, - men på indførelsesdatoen i 1994 var kun ca. 10% af alle standarderne færdigt definerede. De blev dog suppleret med retningslinier udarbejdet af arbejdsgrupper i de enkelte EU medlemslande.

EU's fritidsfartøjsdirektiv blev ophøjet til dansk lov i 1996 med en overgangsperiode til 16. juni 1998. Efter denne dato skal alle nye fartøjer overholde direktivets bestemmelser.

I efteråret 2003 blev også standarderne for jollers stabilitet og flydeevne helt færdige og de indtil da gældende retningslinier blev ophøjet til ISO standarder gældende i hele EU.

På enhver ny jolle solgt i EU skal der nu sidde et metalkilt med oplysninger fra CE-godkendelsen om bl.a. producentens navn, maksimalt antal personer og – nok så vigtigt – "fartøjets konstruktionskategori", som forklares på side 8.

CE-godkendelseskiltet angiver, at båden er testet efter gældende norm. Læg godt mærke til bogstavet for fartøjets konstruktionskategori. Det er vigtigt!

Guide til køb af ny eller brugt jolle

I det følgende vil vi gennemgå, hvad du især skal være opmærksom på ved køb af ny eller brugt jolle. Vi fokuserer dog udelukkende på de sikkerhedsmæssige aspekter ved jollernes stabilitet, flydeevne og anvendt motorstørrelse. Andre forhold som vedligeholdelsesstand, generel kvalitet m.m. vil vi ikke her gå dybere ind i.

Såfremt jollens vedligeholdelsesstand er i orden, og den i øvrigt opfylder nedenstående krav til stabilitet og flydeevne, er der ikke nogen grund til at fremhæve et bestemt materiale frem for noget andet. Både træ, aluminium og glasfiber kan anvendes til at bygge gode og sikre joller. I den nu lovpligtige CE-godkendelse testes bådene på mange forskellige kriterier, hvor f.eks. også materialestyrke indgår. CE-godkendelsen er derfor ikke alene et spørgsmål om stabilitet og flydeevne, som vi behandler her, men er også i langt bredere forstand garant for en given kvalitet.

KØB AF NY JOLLE

Den lovpligtige CE-godkendelse har gjort det meget nemmere at købe ny jolle.

1. Kig efter CE-godkendelseskiltet og læg især mærke til fartøjets konstruktionskategori og antal personer, båden er godkendt til.
2. Joller vil enten være CE-godkendt i kategori C eller i kategori D. Vælg som hovedregel en jolle i kategori C. Begge kategorier er udtryk for en godkendt norm, men en jolle i kategori C har et bredere anvendelsesområde. Se i øvrigt beskrivelserne af de forskellige kategorier på side 8, så du ved, hvilke krav der kan stilles til jollen.

3. Vælg altid en jolle, der er godkendt til mindst én person mere, end du forventer at sejle med. Det øger sikkerheden og tager samtidigt højde for, at en "standardtestperson" er på 75 kg. mens "rigtige mennesker" i fuldt udstyr ofte kan veje mere end det. Regn selv efter. En jolle godkendt til 4 personer er godkendt til 300 kg. personvægt, men bare 3 mand på hver 90 kg. skal altså også bruge en jolle, der mindst er godkendt til 4 personer!

4. **Find i bådens godkendelsespapirer den maksimale motorstørrelse, båden er godkendt til.** Desværre indgår det IKKE altid i teksten på CE-godkendelseskiltet, hvilken maksimal motorstørrelse, der anbefales til den pågældende jolle. Forhandleren ved det naturligvis, men vil man selv finde ud af det, skal man enten have jollens godkendelsespapirer eller søge jollens godkendelsesoplysninger på hjemmesiden hos det firma, der har stået for CE-godkendelsen. Godkendelsesoplysninger for en del af markedets joller kan findes på internet-adressen: www.imci.org

5. Vælg den motorstørrelse du kunne tænke dig at have på båden og check i tabellen på bagsiden, om den kombination af motor og båd størrelse kræver speedbåds kørekort for at måtte sejle båden. Hvis det er tilfældet, så vælg enten en svagere motor eller tag det speedbåds kørekort, som under alle omstændigheder vil give en nyttig viden om færdselsreglerne til søs.

6. Sidst – men ikke mindst – når du har besluttet dig, så **prøv jollen i vandet.** Det er ikke lige så nødvendigt ved køb af nye joller, der er godkendt efter EU-normerne, som det er ved køb af brugte joller, men gør det alligevel. De fleste mennesker køber jo heller ikke ny privatbil uden først at køre en prøvetur.

Check om speedbåds kørekort er påkrævet.

KØB AF BRUGT JOLLE

1. Kig efter CE-godkendesskiltet, hvis jollen ikke er så gammel, og læg især mærke til fartøjets konstruktionskategori og antal personer, båden er godkendt til.
2. Joller vil enten være CE-godkendt i kategori C eller i kategori D. Vælg som hovedregel en jolle i kategori C. Begge kategorier er udtryk for en godkendt norm, men en jolle i kategori C har et bredere anvendelsesområde. Se i øvrigt beskrivelserne af de forskellige kategorier på side 8, så du ved, hvilke krav der kan stilles til jollen.
3. Er der IKKE noget CE-godkendesskilt, så kig efter det blå skilt der angiver, at jollen er godkendt efter Nordisk Bådstandard. Den norm blev anvendt fra 1983 og frem til midt i 90'erne.
4. Vælg altid en jolle, der er godkendt til mindst én person mere, end du forventer at sejle med. Det øger sikkerheden og tager samtidigt højde for, at en "standardtestperson" er på 75 kg. mens "rigtige mennesker" i

fuldt udstyr ofte kan veje mere end det. Regn selv efter. En jolle godkendt til 4 personer er godkendt til 300 kg. personvægt, men bare 3 mand på hver 90 kg. skal altså også bruge en jolle, der mindst er godkendt til 4 personer!

5. Køb aldrig en ikke-godkendt jolle på land. Den skal prøves på vand.
6. Hvis båden ikke er godkendt efter CE standard eller efter Nordisk Bådstandard, så test den selv efter de krav, du vil stille til jollen. Hvis du eksempelvis skal bruge den til normalt max. 2 personer – så gennemfør en test med 3: Ryk helt ud til den ene side – alle 3 – og check, at der stadig er 10 cm. fribord. Sid normalt fordelt i båden og check, at der er mindst 30 cm. fribord hele vejen rundt, når motoren er monteret. Skal jollen benyttes til fiskeri, så se de særlige bemærkninger om dette på næste side.
7. Er jollen ikke godkendt og følger bådens oprindelige papirer ikke med, kan det være meget vanskeligt for menigmand at vurdere hvilken motor, det er forsvarligt at benytte

på båden. Spørg om forhandlerens vurdering, hvis båden købes hos en forhandler. Ellers kontakt eventuelt forhandler, importør eller producent af jollen, hvis en af disse kan findes.

Er der ingen hjælp at hente, så prøv dig frem med den motorstørrelse, der hidtil har været benyttet og vurder, om det virker stabilt og forsvarligt. Det vil sjældent være en god ide at montere en større motor uden dokumentation for, at båden kan bære det.

8. Check i tabellen på side 9 om kombinationen af motor- og båd størrelse kræver speedbådskørekort. Hvis det er til fældet, så køb enten en svagere motor, lad være med at købe båden eller tag det speedbådskørekort, som under alle omstændigheder vil give en nyttig viden om færdselsreglerne til søs.
9. Sidst – men ikke mindst – når du næsten har besluttet dig for at købe den ikke-godkendte jolle, så **check om jollen har den fornødne flydeevne**. Den skal have tilstrækkeligt med opdrift til at kunne flyde, selvom den er bordfyldt (helt fyldt med vand) og har en vægt agter svarende til motorens vægt. Opdriften er typisk placeret under dørken – under tofterne og måske under en bred ræling eller et ringdæk. Hvis sælger ikke kan vise jollens opdriftskamre, vise fotos af den bordfyldte jolle eller på anden måde sandsynliggøre, at den lever op til kravet om at kunne flyde i bordfyldt stand, så er der kun én vej: Prøv det selv! Og hvis sælger modsætter sig det ønske, så find en anden jolle at købe.

SÆRLIGT FOR JOLLER TIL FISKERI

Skal du bruge jollen til fiskeri, er det nødvendigt, at du fastlægger dine egne krav til jollens stabilitet, - krav der afspejler netop det, du vil bruge jollen til. Skal f.eks. to tunge mænd kunne trække tunge fiskeredskaber op over siden af båden, så fastlæg det antal kilo, du mener båden skal kunne belastes med i én side.

En CE-godkendt jolle til 4 personer i konstruktionskategori C skal f.eks. kunne belastes med alle 4 personer (=300kg.) ude i den ene side (men ikke på rælingen) uden at fribordet i den belastede side bliver lavere end 10 cm. (Det tilsvarende tal for en kategori D godkendt jolle er 1 (én) centimeter fribord ved den pågældende belastning).

Hvis I er 2 mand, der skal fiske, som hver især med fuldt udstyr vejer 100 kg. og begge skal kunne arbejde i den ene side af jollen med garn, ruser eller andet fiskegrej, som måske vejer op til 75 kg., så kan der på stille vand ikke blive tale om at bruge en jolle godkendt til mindre end 4 personer.

Skal man tage højde for lidt uroligt vand, så skal der en større sikkerhedsmargin = en større båd.

Flydetesten er den af de tests, en båd skal gennemgå for at blive CE-godkendt.

Fartøjers konstruktionskategori

Efter den nu gældende CE-norm er alle fartøjer inddelt i kategorierne A, B, C og D. Joller går ind under bestemmelserne for fartøjer under 6 meter og kategoriseres i enten kategori C: Kystfartøjer eller kategori D: Fartøjer til beskyttede farvande. Læg mærke til forskellen på disse to kategorier mht. bølgehøjde, hvor en kategori C jolle i forhold til en kategori D bl.a. skal kunne klare sig i 4 gange så høj sø!

Fartøjers konstruktionskategori efter CE-normen ²⁰	Vindstyrke Beaufort-skala ³¹	Signifikant bølgehøjde ³⁾
A: Oceangående fartøjer	Over 8	Over 4 meter
B: Off-shore fartøjer	Indtil og inkl. 8	Indtil og inkl. 4 meter
C: Kystfartøjer	Indtil og inkl. 6	Indtil og inkl. 2 m.
D: Fartøjer til beskyttede farvande	Indtil og inkl. 4	Indtil og inkl. 0,5 m.

³⁾ Den signifikante bølgehøjde er defineret som middelværdien af den største tredjedel af bølgerne i et bølgetog.

C. Kystfartøjer:

Konstrueret med henblik på sejlads i kystfarvande, større bugter, flod-mundinger, søer og floder, hvor vindstyrken kan komme op på 6, og den signifikante bølgehøjde kan komme op på 2 m. Krævet fribordshøjde, hvis alle de personer, jollen er godkendt til, placerer sig yderst på tofterne i samme side: 10 cm.

D. Fartøjer til beskyttede farvande:

Konstrueret med henblik på sejlads på mindre søer, floder og kanaler, hvor vindstyrken kan komme op på 4, og den signifikante bølgehøjde kan komme op på 0,5 m. Krævet fribordshøjde, hvis alle de personer, jollen er godkendt til, placerer sig yderst på tofterne i samme side: 1 cm.

Fartøjer i disse kategorier skal være konstrueret og bygget således, at de kan modstå ovennævnte parametre med hensyn til stabilitet, opdrift og andre relevante og væsentlige krav, herunder manøvrevevne.

Hvornår kræver jollen et speedbåds kørekort?

Speedbåds kørekort kan som hovedregel være påkrævet,
 1) hvis det er en planende båd
 2) OG hvis båden er 4 meter lang eller derover
 3) OG hvis motoren er på over 25 hk.

Men der er nogle helt nøjagtige grænser, som det ses herunder i den lille tabel:

Eksempler på læsning af tabellen:

- En båd på 5,15 meter – eller derunder – med en 40 hk motor – og derover – kræver speedbåds kørekort.
- En båd på f.eks. 5,50 meter – eller derover – med en 40 hk. motor – eller derunder – kræver IKKE speedbåds kørekort.

HVIS fartøjslængden er:	er speedbåds kørekort påkrævet, hvis det er en planende båd OG hvis motorydelsen er MINDST:
Meter	HK
4,00	26
4,10	27
4,20	28
4,30	29
4,40	30
4,50	32
4,60	33
4,70	34
4,80	35
4,90	37
5,00	38
5,10	39
5,15	40
5,20	41
5,30	42
5,40	44
5,50	45
5,60	47
5,70	48
5,80	50
5,90	51
6,00	43

OBS: Alle joller under 4 meter med en motor på mere end 25 HK kræver speedbåds kørekort.

Hvis du falder over bord fra en jolle

Alle joller med et fribord på 50 cm. eller mere, skal ifølge EU-standarden være forsynet med "en anordning", der hjælper en overbordfalden med at komme om bord igen.

Kravet gælder dog IKKE joller, der er beregnet til påhængsmotor, idet man på sådanne joller går ud fra, at den overbordfaldne benytter motoren til at kravle om bord igen. Husk endelig at den vandrette plade lige over skruen er din bedste mulighed for at komme hurtigt op i båden – og træn det under betryggende forhold en varm sommerdag, så du er forberedt, hvis det en dag skulle blive alvor.

Men træn det med alt søtøjet på, så du evt. også kan øve dig i at tage noget tøj og måske støvler af i vandet – og lægge det op i båden – for at blive lettere og nemmere kunne kravle op. Du skal også træne i at tage det på igen. Hvis du må opgive at komme op i båden gælder det om at tage alt tøj på igen, da det kan isolere og holde på varmen – også i vandet.

Hvis du synes, det er for vanskeligt at komme op via påhængsmotoren, så gå på jagt i bådudstyrs-katalogerne efter en fast stige eller rebstige til montering på agterspejlet.

Anbefalet grundlæggende sikkerhedsudstyr i joller

Det eneste formelle krav til sikkerhedsudstyr i joller er, at der skal være en typegodkendt redningsvest eller svømmevest i korrekt størrelse til hver person. Spørg forhandleren til råds om størrelse og opdrift på vesten.

Af hensyn til din egen og eventuelle passagerers sikkerhed er redningsvestene selvfølgelig ikke tilstrækkeligt.

Ud over redningsvestene anbefales det kraftigt ved kystnær sejlads (indenfor 1500 meter fra kysten undtaget Vestkysten) at medbringe:

- Årer og åregafler (kun for fartøjer, der med rimelig sandsynlighed kan fremdrives med årer)
- Et kompas
- En lyd giver af en slags
- En vandtæt elektrisk lygte
- Anker og ankerline
- Øsekar eller pumpe
- 2 røde nødblus
- 2 orange røgblus
- Førstehjælpkasse
- En vandtæt beholder

Desuden kan det meget kraftigt anbefales at medbringe en VHF-radio eller en telefon. En VHF-radio er det eneste, der er garanteret effektivt til nødopkald til søs, og de fås i særdeles handy, bærbare udgaver, der oven i købet er vandtætte. For at kunne købe og bruge en VHF-radio, skal man på et "radiokursus". Spørg i sejlklubben hvem der afholder disse kurser.

Det er langt fra alle, der har en VHF-radio, men de fleste har en mobiltelefon. Mobiltelefoner kan i dag benyttes langt de fleste steder i danske farvande, men vær opmærksom på om området, du vil sejle i, også er dækket ind. Hvis det ikke er tilfældet, så hold dig til et område, hvor du er sikker på, at mobiltelefonen virker. Når du tager mobiltelefonen med til søs, så sørg for at den er placeret i et vandtæt etui eller plastikpose. Hvis den er i en plastikpose skal man lukke posen, så telefonen beskyttes mod vand. Husk endelig at lade telefonen helt op, inden du står til søs.

Ring 112, hvis du skulle komme i nød.

Om godkendelse af joller

IMCI – International Marine Certification Institute – er én af de virksomheder, der gennemfører tests af joller og større både efter CE-normen. Den danske repræsentant, Lars T. Olsen fra CDE Danish Marine Design har bistået med faglig information til denne pjece.

Vindhastighed/vindstyrke angivet i:			Vindstyrkens angivelse i ord	Vindens virkning på havet	Vindens virkning på land	Ca. bølgehøjde*)
Meter pr. sek	Knob (sm/t)	Beaufort				
0 - 0,2	Under 1	0	Stille vind	Vandfladen spejlblank	Røg stiger lige op	-
0,3 - 1,5	1 - 3	1	Næsten stille	Små krusninger	Vimpler og løv rører sig svagt	0,1
1,6 - 3,3	4 - 6	2	Svag vind	Korte småbølger	Vimpler løftes Flag rører sig	0,2
3,4 - 5,4	7 - 10	3	Let vind	Enkelte hvide skumtoppe	Vimpler strækkes. Flag løftes	0,6
5,5 - 7,9	11 - 16	4	Jævn vind	Lange bølger. Hyppige skumtoppe	Flag strækkes. Grene bevæger sig	1,0
8,0 - 10,7	17 - 21	5	Frisk vind	Hvide skumtoppe overalt	Tykkede grene bevæger sig. Støv flyger	2,0
10,8 - 13,8	22 - 27	6	Hård vind	Store bølger. Skumsprøjt	Blæsten hviner i ledninger	3,0
13,9 - 17,1	28 - 33	7	Stiv kuling	Bølgerne tårner op, toppene brydes, skumstriber og -sprøjt overalt	Det er trættende at gå mod vinden	4,0
17,2 - 20,7	34 - 40	8	Hård kuling	Bølgerne tårner op, toppene brydes, skumstriber og -sprøjt overalt	Besværligt at gå i det fri	5,5
20,8 - 24,4	41 - 47	9	Stormende kuling	Høje bølger. Toppene "brækker"	Vinden rusker i træer og huse	7,0
24,5 - 28,4	48 - 55	10	Storm	Brådsøer. Havet er næsten hvidt	Der opstår skader på huse og i naturen	9,0
28,5 - 32,6	56 - 63	11	Stærk storm	Overalt frådende skum	Der opstår skader på huse og i naturen	12,5
32,7 og der over	64 og der over	12	Orkan	Luften er fyldt med havskum og -sprøjt	Der opstår skader på huse og i naturen	14,0

1 knob = 1 sm. pr. time = ca. 1,85 km pr. time = 0,52 m/s.

*) Bølgehøjde i meter på åbent hav

